

Bogdányi Rózsa

A nagypapám 1945-ben

Miklós és János csupán 18 éves volt, 1944. november 27-én töltötték be, 4 nappal besorozásuk előtt. Az 1927-28-as születésű diákok is kötelesek voltak bevonulni, csak súlyos betegség esetén minősítették őket alkalmatlanná a háborúban való részvételre.

December elsején a fiúk a Pesti Laktanyára mentek 1 hónapos kiképzésre. Az ikerfiúk édesanyja évek óta egyedül nevelte fiait; mióta férje elhagyta őket. A fiúk apja egy selyemhernyó gyárban dolgozott. Egy kolleganőjébe szeretett bele, akivel ezután sokáig együtt is élt. Fiait alig látta, a családot sem támogatta, azután, hogy kilépett az életükből. Az asszony varrónőként dolgozott, sokszor éjszakába nyúlóan készítette el a megrendeléseket. Amikor pénzsűkében voltak, a fiai is besegítettek. Az édesanyjukat miután elküldték a ház pincéjéből, Budafokra költözött, végig itt vészelte át Budapest ostromát. Egy idegen családhoz ment, ismerősök intézték neki. Besegített a háztartásban és a gyerekek nevelésében, amíg ott tartózkodott. A házat hamar elvesztette, mivel a háborús övezet közel laktak. Kilőtték az ablakaikat, a falak és az értéktárgyak is megromcsolódtak. A nő ekkor 45 éves volt, őt is megviselte a háború, mert egyedül kellett helytállnia és példát mutatni fiainak. Számára már nem volt teljesen ismeretlen a helyzet. Ő az 1. világháborúba született bele, a legvégébe.

A fiúkat szakaszokra osztották 30 főként. 15-20 szakasz gyűlt össze. Eszerint aludtak, óriási termekben, szalmazsákokon. Napjuk nagy részét a gyakorlótereken töltötték, ahol kiképezték őket a legszükségesebbekre, amire máskor 1 évet szántak. Megtanultak fedezéket építeni, robbanás esetén védekezni, löni. Katonaruhát és bakancsot viseltek, oldalukon fegyverrel, fejükön vaskalappal. Az ikerfiúk előszeretettel tévesztették meg kiképzőiket, amit megtehettek, mivel olyan egyformák voltak, mint két tojás. Egy szakaszban voltak, így könnyen cserélgethették egymást. A reggeli bevezető edzésen hol Miklós, hol János jelent meg. A délutáni gyakorlatokon mindketten részt vettek, mert ott egyesével próbálták ki a fegyvereket. Persze az első héten lebuktak, amikor az egyik tábornok rájött, hogy ketten vannak, nem csak a szeme káprázik. Karácsonykor hazalátogatást engedélyeztek, Miklós ekkor tért az ünnepekre otthonába. Szilveszterkor János látogatott haza. A hidakat még aznap délután lerobbantották, így, ha még szándékozott is volna (nem szándékozott) visszamenni a laktanyára, nem tehetett. Apja jött el érte, ő bújtatta az első hónapokban, mert bizonyos szinten szökött katonának minősült.

A 17-18 éves ifjúk január elsején Kőbányára gyalogoltak. A földet friss vékony hóréteg fedte, ami ütemesen süppedt be bakancsuk alatt. Az emberek az utcán jártak; sokan költöztek, rokonokat kerestek, vagy csak kerestek, hogy találjanak. Talán ők sem tudták, hogy mit. Nagy zsigaj volt, zajlott a téboly. A háborúnak nem volt kezdete, nem volt jelzés, sípszó, vagy akármi. Viszont a katonaruha erős jel volt arra, hogy támadhatóak. Így aztán utcáról-utára jártak, bujkáltak a kertekben, a házak között. Az emberek megéreztek és ennél jobban meghallották a bajt. Vagyis a kezdetét. Az ágyúk, fegyverek folyamatosan eldördültek, megállás nélkül. Nem volt hűlt helye sem átlátható rendszernek. Csak menekülni próbáltak. A vészjósló közérzetet az időjárás is elősegítette; hideg, fagyott idő köszöntött be 1945-tel. A nap nem tisztelte meg a Földet jelenlétével ezen a napon. Fénysugarak kókadóztak a felhők mögött, elhaló félben. Jól összehúzták magukat rejtekhelyeiken, vaskalapuk összeütközött, gongó hangot hallatott, akár a kanál és a tányér. A gyerekek a hideg ellenére izzadtak. Ez természetes reakció volt a félelemre. Hogy talán megélik-e a holnapot. De nem sok idejük maradt elmélkedésre, szinte mindig élet-halál között voltak, volt, aki közelebb is ért a határhoz, mint a szerencsések. Búvóhelyeik ideigleneseknek bizonyultak, muszáj volt tovább állniuk.

Miklós egyedül maradt. János szinte már biztonságos helyen tartózkodott. Miklóst január 2-án is a harcba helyezték, a hadiárkokban vett részt a csatában. Töltényt adtak nekik és a gödrökbe küldték őket. Egy idő után a fegyvertömkeleg hangja olyan elviselhetetlenné vált, hogy berezonált a fülük. Az emberi faj alkalmazkodóképessége meghaladja szinte a legtöbb élőlényét, emiatt lehetséges, hogy a zajt előbb utóbb alapzajnak észleljük. De lövöldözést nem lehet megszokni, a tankok zakatolását, az emberek rikoltozását. Mintha a fejük víz alá került volna, valami nem engedné, hogy levegőért jöjjenek fel. A fiúk vaskalapjának búbja látszott ki a lövészárkokból. Fegyverüket a talajhoz támasztották, csak a hegye ért ki. Szempárjuk a salakos, kivájt gödör széle felé nézett. Befagyott a föld, sötétbarna színben viritott. Nem láthatták, merre lőnek. Csak lőttek és lőttek. Ez volt a parancs. Órákon keresztül tartották a pozíciót a frontvonalon. Lábukból kiment a vér, elzsibbadt. Kezüik tartása alább hagyott, elgémberedett. Miklós csuklójába fájdalom nyilallt. Ránézett a meggyötört kézfejére, amiből ömlött a vér. Egy akna volt. Egymillió darabra képes széthullani, hogy minél

több embert megsebesítsen. Csuklójába és bokájába fúródott egy-egy aknaszilánk, mély sebet képezve. Fegyverét a szomszédjának adta. Kikúszott a hadiárokából, ahogy tanították sebesülés esetén. Miklós nem mert a csatamezőre nézni. Undorodott a haláltól, az öldöklőktől. Nem bírta felfogni a sokktól, de érezte, hogy megmenekült. Talán nem hal meg.

Kezét és bokáját átkötözték gézzel, nem tudott felállni, egy hordágyra helyezték. Később lekezelték, és megállapították, hogy nem mehet vissza a frontra. Miklós megmenekült.

A hadikórház sokszor költözött Budapest ostroma alatt. A Vas utcába került a legutoljára. Miklós az Édesanyjának üzent, amit egy katonatársa továbbított ismerősöknek, a levél kézzől-kézre járt, míg eljutott az Édesanyjához. A nő közben Jánost is magához vette, így ketten már együtt lehettek. Nem érthette őket nagyobb örömmel, mint hogy Miklós életben van. Az öntudatos asszony csónakon ment át Pestre fiát meglátogatni. Ekkor Budapest ostromának már vége szakadt. A hidakon még nem tudtak közlekedni az emberek, a villamos sem járt. Pár forintért a csónakon átszállították. Miklós nem tudott, nem tudhatott róla. Egymás nyakába borultak. A nő össze-vissza csókolta fiát, aki igazán jó bőrbe lett pár hónap alatt. A sebei begyógyultak, tudta használni karját, lábát. Arca soványabb lett, megnyúlt. Felnőtt lett. De nem a háború tette felnőtté, a háború csak elvett tőlük, megnyomorította az embereket. Felnőtté vált, mert megértette, hogy mi a legértékesebb, ami mellett minden, ami létezik, eltörpül. Az életet.

